

СТАНОВИЩЕ

от д-р Елка Петрова Мирчева, професор в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин към Българската академия на науките

за дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Област на висше образование 2. Хуманитарни науки

Професионално направление 2.1. Филология

Докторска програма *Германски езици: Английски език*

Автор: *Мария Иванова Анастасова*

Тема: „Аналитични конструкции с глаголите *съм* и *имам* и минало причастие в староанглийски и старобългарски“

Научен ръководител: *доц. д-р Антоанета Стефанова Джелъова – Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“*

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № РД-21-1381 от 20.07.2022 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Аналитични конструкции с глаголите *съм* и *имам* и минало причастие в староанглийски и старобългарски“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма *Германски езици: Английски език*. Автор на дисертационния труд е Мария Иванова Анастасова – докторантка на самостоятелна подготовка към катедра *Английска филология* с научен ръководител доц. д-р Антоанета Стефанова Джелъова от ПУ „Паисий Хилендарски“.

Представеният от Катедра *Английска филология* комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл. 36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
- справка за спазване на минималните национални изисквания.

Докторантът е приложил 3 броя публикации по темата на дисертационния труд.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Мария Анастасова е възпитаник на ПУ „Паисий Хилендарски“, където през 2014 г. придобива образователната степен *магистър* по Английска филология с профил Лингвистика и превод. От същата го-

дина е свързана професионално с ПУ, в който заема длъжностите *преподавател* и *асистент* по английски език в Катедрата „Английска филология“ на Филологическия факултет.

Разработката на дисертационния труд е осъществена под научното ръководство на доц. д-р Антоанета Джелъова.

3. Актуалност на тематиката

Избраната тема е дисертабилна, а направената разработка без колебание може да се определи като иновативна, при това не в едно отношение. Поставените задачи и постигнатите резултати в зададеното в заглавието съпоставително изследване на аналитичните конструкции на глаголите *съм* и *имам* с минало причастие в староанглийски и старобългарски език отива много по-далеч от сравнителния анализ на евангелски текстове от Уесекските евангелия и Мариинското евангелие и се превръща в мащабно изследване на типологичните особености и специфичните характеристики на разглежданите конструкции и граматичните категории, които представляват. Към неизбежните позовавания на гръцката и латинската версии на Евангелието, преводът на който регистрира първите писмени фиксации на старобългарския и староанглийския текст, е добавен обилен сравнителен материал от множество сродни и несродни езици, както и от историческото развитие на българския и английския език, като се достига до чудесно имплантирания в изследването на Мария Анастасова български диалектен материал.

4. Познаване на проблема

Мария Анастасова не само познава добре тематиката, която е обект на дисертационния ѝ труд. Тя е обхванала в дълбочина впечатляващ обем научни изследвания, като критично е осмислила направеното преди нея. По достойнство следва да се оцени умението за формулиране на ясна лична научна позиция, както и сполучливата и убедителна аргументация на логично формулираните тези. Високо оценявам избрания подход за успоредно представяне на предходната научна традиция със собствените ѝ тези, което се отличава от класическия начин на разработка на дисертационен труд на проходящ в науката колега, и представя Анастасова като изграден учен.

5. Методика на изследването

Мащабно поставената цел предполага съчетаването в едно на различни изследователски подходи. Това изисква задълбочени теоретични познания и умения. Авторката използва комплексна методология, която включва съпоставителния, панхронния (синхронно-диахронния) и синергетичния метод на изследване. Тяхното съчетаване позволява постигането на поставените в дисертационния труд цели.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Ще формулирам в няколко пункта основни и важни за мен моменти:

- Дисертацията на Мария Анастасова е отлично структурирано изследване с висока научна стойност.

- Трудът е иновативен. Стилът е ясен и научно издържан.

- Като читател на разработката останах с впечатление, че първоначално избраната тема за съпоставка на аналитични конструкции със *съм* и *имам* и минало причастие от Уесекските евангелия и Мариинското евангелие, която е стъпвала на предварителни впечатления за сродни езикови явления, се е разраствала с времето и е водела до поставянето на нови и нови задачи. Приветствам изцяло това разрастване на изследователското поле, защото авторката се е справила с многото предизвикателства и е достигнала до значими научни резултати.

- Мария Анастасова не остава „на повърхността“ на съчетанията на глаголите *съм* и *има* с минали причастия и исторически извървения им път към граматикализирани аналитични конструкции за изразяване на перфектност, а напълно правилно на първо място навлиза в дълбините на семантиката на тези 2 глагола. Силно приветствам този подход, както и привличането на обилен материал от лексикографски справочници. Направеният анализ показва ясно пресичането на семантичните полета на 2-та глагола и създава предпоставки за по-нататъшното разгръщане на анализа и характеристиката на причастията и на синтетичните конструкции със *съм* и *има* не само в староанглийски и старобългарски, а изобщо в английски и български.

- С конструкции *съм* и *има* и минало причастие в исторически и съвременен план, авторката навлиза в дълбоки води, като прави критически преглед на множество изследвания, взема аргументирано отношение към десетилетни научни дискусии, предлага своя собствена интерпретация.

- Историческото развитие на *има*-конструкцията в български и английски език отвежда Анастасова към българските диалекти. Анализът ѝ е подкрепен с обилен материал, извлечен от множество изследвания. С тях дисертацията навлиза в още едно, различно от основната ѝ тема, изследователско поле, с което по мое мнение се справя успешно.

- Като цяло „Аналитични конструкции с глаголите *съм* и *има* и минало причастие в староанглийски и старобългарски“ е издържан в научно отношение приносен научен труд.

7. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Към материалите за защита на дисертационния си труд М. Анастасова е представила 3 научни статии по темата, публикувани през периода 2017–2021 г. Тези разработки маркират ключови моменти от работата на докторантката по темата.

8. Лично участие на докторантката

Нивото на разработка, критичният преглед на направеното досега в различни направления на езиковедската наука, при това в две области – на английската и на българската филология, формулираната мотивирана изследователска позиция, предполагат самостоятелната работа на докторантката.

Не се откриват следи от нерегламентирани заимствания от чужди научни трудове.

9. Автореферат

Авторефератът представя адекватно дисертационния труд и отговаря на нормативните изисквания.

10. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Основните ми препоръки могат да бъдат формулирани в следните точки:

- Обемът и качеството на разработката по мое мнение заслужават да бъдат подкрепено с по-обемни Увод и Заключение. В настоящия си вид Уводът е 4 с., а Заключението се състои от няколко точки, събрани на 1 ½ с. Смятам, че разширяването им ще придаде необходимата завършеност на дисертационния труд.
- Смятам, че т. 5 от заключенията, която препраща към формулираните в монографичния труд на А. Джелъова „Старобългарски език. Морфология“ постановки за дефинициите на перфекта, плуск-вамперфекта и футурум екзактум, които се различават от приетото в традиционните граматики, имат място напред в Увода. Това принципно ново разбиране е ключово за цялостното изложение, както и за направените изводи.
- Друга, извънредно важна за разработката, теоретична постановка за дисертацията е тази за атрактора в езиковата система. Редица от направените важни изводи са свързани с нея. Тази постановка

също е въведена от А. Джелъова. Струва ми се, че М. Анастасова следва да отдели известно място на проблема в Увода на труда си.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Мария Иванова Анастасова „**Аналитични конструкции с глаголите *съм* и *имам* и минало причастие в староанглийски и старобългарски**“ е зряло научно изследване, съдържащо научни приноси.

В много отношения той надхвърля изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Докторантката притежава теоретични знания, безспорни умения за самостоятелни научни проучвания, показва впечатляващи способности за работа в много изследователски полета на лингвистиката.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за оценявания дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Мария Иванова Анастасова в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма „Германски езици Английски език“.

..... 20.... г.

Изготвил становището:

Проф. д-р Елка Мирчева